

ו**אמר רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש**: ג-ב
האי דינא, שיש לכל שבלים הנוגעות בארץ
דין לקט, ואוכלים אותם העניים מבלי צורך
לעשר — **דבית שמאי היא!**

שבית שמאי סוברים [במסכת פאה פרק
שישי]: המפקיר חפציו רק לעניים חל
ההפקר, והוי הפקר רק לעניים.

ולכן, השיבולים הנוגעות בארץ ניתנות
לעניים, כדין לקט, ופטורים הם מהמעשר,
למרות שאין זה הפקר לכל, אלא לעניים
בלבד.

שהרי ברור הדבר שחלק מהשיבולים היה
שייך לבעל השדה.

אך היות שקנסוהו חכמים להשאיר את כל
השבליים הנוגעות בארץ לעניים, הרי הם
כ"הפקר לעניים", דהוי הפקר, ופטור
ממעשרות כדין הפקר.

אולם **אי** אם נאמר **כבית הלל**, הסוברים
שאינן הפקר חל עד שיפקיר לכולם, לעניים
ולעשירים — אין נעשים כל השבליים
הנוגעות בקרקע הפקר.

אלא, **עניים אוכלין אותן, ומעשרין!** (11)

וכיון שכן, מסתבר לומר שלא קנסו חכמים
את בעל הבית ליתן את כל השיבולים
הנוגעות בארץ לעניים, כדי שלא יבואו לידי
תקלה, שמא יסברו העניים שתורת לקט
גמור עליהן, ופטורין מן המעשר.

ועל כן מתניתין היא כבית שמאי ולא כבית
הלל.

נעשים הפירות הפקר מן התורה, והוי הפקר
גמור ולא הפקר בית דין.

ואע"פ שאסור לעבר את השנה השביעית,
היינו איסור מדרבנן. אך אם עיברו את השנה
השביעית מאיזה טעם שיהיה, ודאי חל
העיבור, והפקר הפירות מדין תורה הוא.

ולכן אין ראיה כלל לנידון אם הפקר בית דין
פטור ממעשר.

והיבא אמר דא [והיכן אתה מוצא שנאמר]
שהפקר בית דין הוי הפקר גם לפטור
ממעשר — מתניתין היא במסכת פאה.

הקוצר שדהו — צריך להניח בשדה לעניים
"לקט".

ה"לקט" הוא שבולת או שתים הנופלות
בשעת קצירה, ואינן נקצרות ביחד עם
קבוצות השבליים.

ושינו במסכת פאה: מי שעשה בשדהו
לאחר הקציר, במקום שהיו בו שיבלי לקט
גדיש של עומרי תבואה, ונמצא **שלא לוקט**,
שלא לקחו העניים את שבלי הלוקט שהיו
מונחים על הקרקע **תחתיו** [של הגדיש],
ונמצא, שנתערבו שיבולי הלוקט של העניים
בשיבולי הגדיש של בעל השדה:

**כל השיבולים הנוגעות בארץ — הרי הן של
עניים!**

שקנסו חכמים את בעל השדה על שגדש את
תבואתו במקום שהיו בו שבלי לקט, שיהיו
כל השבליים הנוגעות בארץ לעניים, למרות
שרוב השבליים הם שלו.

11. כתב רבי עקיבא איגר בתוספותיו על המשניות [פרק ה משנה א] כי על אף שהפקר

את מחצית השקל, ולהחליף מטבעות למטבע מחצית השקל לכל מי שצריך מטבע זה לצורך תרומת השקלים.

בכ"ה באדר ישבו השולחנים במקדש [ולהרמב"ם מקדש היינו ירושלים ולא מקדש ממש], לפי שהתקרב הזמן של ראש חודש ניסן שבו מקריבין כבר מהתרומה החדשה, ולכך ישבו במקדש ולא במדינה, כדי שימהרו העם להביא, בראותם שהשולחנים כבר סיימו מלאכתם.

משישבו במקדש — התחילו למשכן [ליקח משכונות] מאלו שלא הביאו שקלים מעצמן. שכן הדין, כל שאין מקיים מצוות מחצית השקל יורדים לנכסיו, וממשכנין אותו.

ונחלקו הראב"ד והר"ש משאנץ האם כופים את הציבור לקיים את מצות קרבנות הציבור [בתורת כהנים, פרשת אמור, פרשת ז י]:

לדעת הראב"ד כופין את הציבור עד שיאמרו "רוצים אנחנו", ובכלל הכפיה לקיום המצוה ממשכנים על גביית השקלים.

ואילו הר"ש משאנץ סובר שגנאי הוא לציבור להיות קרבנם בהכרח, ואפילו אם אמרו כתוצאה מן הכפייה "רוצים אנחנו".

והסביר, שממשכנים רק כדי לזרום במצוה

[ביאור הסוגיה נערך לפי הר"ש במסכת פאה]

ואמר ליה רבי יוסי: שמענו שהוא פטור ממעשר לדברי הכל, אף לבית הלל — משום קנסא!

היות שהפקר בית דין הוא הפקר גמור, ואפילו "הפקר לעניים" שלהם הוא הפקר גמור, ואפילו לבית הלל, ופטורין מן המעשר.

ולכן אפשר לקנוס את בעל השדה בכל השבלים הנוגעות בארץ וליתן את כולן לעניים, ומותר להם לאכול את הכל מבלי לעשר.

ושמעין מינה דהפקר בי"ד הוי הפקר גם לפטור מן המעשר.

הלכה ג מתניתין:

בחמשה עשר בו [באדר] **שולחנות** [שולחנים] הם חלפני מטבעות שיושבים לפני שולחנות והכסף מונח על השולחן שלפניהם, וכאן נקראים גובי הכספים "שולחנות", על שם השולחנות שלפניהם], **היו יושבין במדינה** — בירושלים [ולהרמב"ם מדינה פירושו כל ערי ישראל], כדי לגבות

אולם החזו"א [מעשרות סימן ז סעיף ח] הביין בכונתו, כי אף על ידי הפקר בית דין לעניים לא הוי הפקר. אלא שעקרו חכמים לאיסור גזל וחייבו את בעל הבית שלא למחות בעניים, וכשזוכה העני הוא זוכה מיד בעל הבית בתיקון חכמים. ואף על פי כן פטור מן המעשר, כיון שיד עניים בהם. ועיין שם עוד.

לעניים חייב במעשרות לבית הלל, היינו משום שלא חל כלל ההפקר.

מה שאין כן הכא, שבית דין הפקירוהו לעניים, נתקיים ההפקר, ופטורים הם מן המעשר. ובפשטות כוונתו היא, שאף שהפקר לעניים לא הוי הפקר, מכל מקום הפקר בית דין לעניים מהני.

שהם חפצים בה, ולא כאשר הם מסרבים לקיימה

את מי ממשכנין על שלא הביא שקליו?

ליום, וישראלים, ונריב, ועבדים משהרריב.

אבל לא ממשכנים את הנשים, שהן פטורות ממחצית השקל. (12)

כדכתיב "ונתנו איש כפר נפשו". איש ולא אשה. (13)

וכן לא ממשכנים את העבדים, שאף הם

אינם חייבין בשקלים, דילפינן בגזירה שווה "לה לה" מאשה.

ולא את הקטנים אפילו הביאו ב' שערות.

שלא נאמרה מצוות שקלים מדאורייתא אלא מבין עשרים ומעלה, כדכתיב בקרא. (14)

ובל קטן שהתחיל אביו שנה אחת לשקול על ידו [עבורו] אעפ"י שאינו מחויב — שוב אינו פוסק אביו מלשקול עבורו, עד שיגדל. (15)

אין ממשכנין את הכהנים שלא הביאו

לא מדובר בשקלי קרבנות, אלא בשקלים שניתנו לתרומת המשכן. ועיין במראה פנים ובישיורי קרבן כיצד מתפרשים דברי הגמרא כאן לדבריהם.

15. כתב הרע"ב כי מי שהתחיל אביו לשקול עבורו ומת האב חייב הוא להמשיך לשקול בעצמו אפילו שהוא קטן.

וצריך ביאור, היאך יוכל האב להעמיד חובה זו על הקטן, וביאר בתוספות יום טוב, שמא כוונת הרע"ב לומר שחייב הקטן ליתן מחצית השקל מנכסי אביו, שירשם, כיון שחל שעבוד נכסים על נכסי האב לשקול עבור בנו.

ועיין שם, שהביא מהרמב"ם דמשמע שאם מת האב אין הבן מחויב לשקול עד שיגדל.

ובמגן אברהם [או"ח סימן ת"ע סעיף קטן ב] כתב גבי תענית בכורים בערב פסח, שמבואר כי אם האב בכור ויש לו בן בכור נוהגין שהאם צמה עבור בנה.

וכתב שאם האם התחילה פעם אחת לצום במקום בנה שוב אינה יכולה להפסיק, דהוי כמו נדר, כדאיתא במסכת שקלים, שכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק.

ומבואר בדבריו, דסבירא ליה דאין חיוב האב

12. כן פירשו קרבן העדה ורע"ב. אך המאירי פירש שנשים פטורות ממצות שקלים משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, וכן פירש בקרית ספר. והוסיף, שאף על פי כן בעינן נמי לקרא ד"נתנו איש כפר נפשו" — איש ולא אשה. כדי שלא נימא שנשים חייבות במצוה זו אף שהזמן גרמא כיון שהשקלים באים לכפר על הנפש.

אולם יעויין במנחת חינוך שנקט בפשיטות, שמצות מחצית השקל לא נחשבת כמצוה שהזמן גרמא. כי לעולם לא נפקע חיובה, כל שלא תרם, ואינה תלויה בזמן.

13. כתב רבי עקיבא איגר בתשובותיו [סימן], כיון שנשים אינן שוקלות, פטורים הן מתפילת מוסף, כיון שתפלה זו כנגד קרבן מוסף היא, וקרבנות מן השקלים הם באים, ולהם אין חלק בהם.

14. כן דעת החינוך וכמה ראשונים, שאין חיוב שקלים [עכ"פ מן התורה] אלא מבין עשרים, וכן פסק הרמ"א.

אולם הרמב"ן בפרשת כי תשא והרמב"ם סוברים שכיון שהגיע לגיל י"ג חייב במחצית השקלץ ומה דכתיב בקרא "מבין עשרים שנה"

שקליהם, אף על פי שחייבין הם בתרומת השקלים, מפני דרכי השלום. וכדמפרש בגמרא, שאין זה כבוד לכהנים שימשכנו אותם, וסומכים עליהם שיביאו מעצמן.

אמר רבי יהודה: העיר בן בוכרי ביבנה: כל כהן ששוקל שקלים לקרבנות ציבור אינו חוטא!

לדעת בן בוכרי, לכתחילה פטורים הכהנים מתרומת השקלים, דכתיב "לכל העובר על הפקודים", ושבת לוי אינו נפקד.

והיה מקום לאסור על הכהנים להשתתף במחצית השקל, כי אם ישקול הכהן למרות שהוא פטור, הרי הוא משתתף בכל מנחות הציבור, ואפילו במנחות הנאכלות.

ואם כן, נמצא שכל המנחות הם גם "מנחת כהן", ומנחת כהן אינה נאכלת אלא נשרפת!

אלא, שבכל זאת מותר לו לתרום ואין הוא נחשב חוטא בכך, וכפי שיתבאר.

אמר לו רבי יוחנן בן זכאי: לא בן כדברין. אלא כל כהן שאינו שוקל הרי הוא חוטא, לפי שגם הכהנים מחויבים בשקלים [ובגמרא ילפינן מנין לו כן].

אלא, שהכהנים דורשין מקרא זה דלקמן לעצמן, שלא כדין, אלא להנאתן.

והכי דרשי: כתיב "וכל מנחת כהן — כליל תהיה, לא תאכל", אלא תהיה נקטרת כולה על גבי המזבח.

ואומרים הכהנים: **הואיל ומנחת העומר,**

ושתי הלחם הבאים בחג השבועות, ולחם הפנים — שלנו הם אם נשקול את מחצית השקל, שהרי גם אנו שותפין בהם, כי גם הם באים מתרומת השקלים ככל קרבנות ציבור.

אם כן, **היאך הם נאכלין,** והא מנחת כהן הם?

אך באמת דרשה זו אינה נכונה, כיון שרק מנחה שהיא בבעלותו הבלעדית של כהן דינה להשרף כליל. ולא מנחת ציבור, שרוב בעליה אינם כהנים, לא חשיבא "מנחת כהן", ושפיר נאכלת.

גמרא:

שינו במשנתנו: **אין ממשכנין את הקטנים.**

ודייקנין: רק אין ממשכנין אותם, **הא לתבוע שקלים מקטנים — תובעין.**

ואמרינן: **הדא דתימר** [זה שאמרת] שתובעין שקלים מן הקטנים הוא דווקא **בשהביא כבר שתי שערות,** שעל אף שמדאורייתא הוא פטור ממצות שקלים עד גיל עשרים, מכל מקום, מדרבנן, חייב הוא בשקלים, כל שהגיע לגדלות על ידי הבאת שתי שערות.

אבל אם לא הביא ב' שערות — לא כדא [אינו בדין זה]. אלא אין תובעין ממנו. כי קטן ממש פטור אף מדרבנן ממצוות שקלים.

אולם **למשכן — אין ממשכנין אף על פי שהביא ב' שערות,** עד שיהיה בן עשרים שנה. כדכתיב בתורה "מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'".

בהתמדת הבאת השקלים עבור בנו משום שנשתעבדו נכסיו לכך, דאם כן אינו שייך כלל

נמצא שלשה חילוקים בדבר:

א. קטן שלא הביא ב' שערות — אין תובעין אותו כלל.

ב. הביא ב' שערות — תובעין אותו ליתן שקלו, דנעשה בר חיובא במצות שקלים מדרבנן, אך אין ממשכנין אותו.

ג. נעשה בן עשרים — נעשה בר חיובא במצות שקלים מדאורייתא, ולפיכך אף ממשכנין אותו.

שנינו במשנתנו: אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום.

ומפרישין: **כיני מתניתא** [כן צריך לפרש משנתנו] שאמרה **אין ממשכנין את הכהנים** מפני דרכי שלום, דהיינו **מפני דרך הכבוד**. שמצינו שחולקין כבוד לכהנים משום דכתיב בהו "וקדשתו", וכן משום שעבודת הקרבנות עליהם. ולכן אין יורדין לנכסיהם למשכנן.

שנינו במשנתנו: **אמר רבי יהודה העיד בן בוכרי**. אמר לו רבי יוחנן בן זכאי לא כי, אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא.

אמר רבי ברכיה: טעמא דרבי יוחנן בן זכאי הסובר שהכהנים חייבין לשקול, הוא מדכתיב "זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל". וליף מדכתיב "זה יתנו". ז"ה בגימטריא י"ב. ללמדך, **שי"ב שבטים יתנו** מחצית השקל, ושבת לוי בכללם. ומכאן שאף הכהנים שוקלים.

אמר **רב טבי בשם רב המנונה: בן [כך] משיבין חכמים לרבי יהודה**, שהעיד בשם בן בוכרי שאין הכהנים מביאין שקלים משום שמנחת כהנים אינה נאכלת, ועומר ושתי הלחם הרי נאכלין ואם יש לכהנים חלק במעות מנחות אלו היאך הם נאכלין, והלא מנחת כהן אינה נאכלת.

וכך משיבים לו חכמים על טענתו:

אין דומה קרבן ציבור לקרבן יחיד. שהרי מצינו חילוק ביניהם בדין חטאות המתות, כמבואר במסכת תמורה.

חטאת יחיד שאבדה קודם הקרבתה, והפרישו בעליה חטאת אחרת במקומה, ושוב נמצאה החטאת הראשונה, הרי היא **מתה!**

וזו היא אחת מ"חמש חטאות המתות", שנאמרו בהלכה למשה מסיני.

ואין חטאת ציבור שאבדה והפרישו אחרת תחתיה, ונמצאה הראשונה, **מתה**.

הרי, שחלוקין קרבנות יחיד מקרבנות ציבור בדינם. ואם כן, הוא הדין יש לומר:

דווקא **מנחת היחיד** של כהן היא דקריבה כליל ואינה נאכלת. אך **אין מנחת הציבור קריבה כליל** אפילו היא של כהנים.

וכיון שכן אף אם יש לכהנים חלק במנחות הציבור מותר לאוכלה, וממילא אין סיבה להפקיע את הכהנים ממצוות מחצית השקל.

ומקשינן: **וקשיא: וכי משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו!?**

הרי רבי יהודה הסובר שכהנים אינם שוקלים, סובר שחטאת ציבור נמי מתה.

דתנן במסכת יומא, שחכמים אומרים **אין חטאת ציבור שאבדה ונמצאה מתה**, ואילו **רבי יהודה אומר: תמות.**

וכיון שרבי יהודה עצמו סובר שאף חטאת ציבור מתה, לא מצאנו חילוק בין קרבן ציבור ליחיד, ושוב יש מקום לטענתו של רבי יהודה שכהנים אינם שוקלים.

והגם שלפי רבי יוחנן בן זכאי, החולק עליו וסובר שכהנים שוקלים לא תקשי קושייתו של רבי יהודה, כיון שהוא סובר כחכמים המחלקין בין יחיד לציבור. מכל מקום, כלפי רבי יהודה עצמו אין זה תשובה.

ואינון מתיבין ליה [כן גירסת הראשונים]:

מקשים חכמים לרבי יהודה, הסובר שכהנים אינם שוקלים, ומכל מקום כהן השוקל אינו חוטא ומקבלים שקליו:

אמאי, וכי זו לא נדבת יחיד היא!?

כיון שאין הכהנים חייבים כשאר הציבור

להביא שקלים, אם כן כשנדבו מרצונם היאך מביאין מאותם שקלים קרבנות ציבור, הא נדבת יחיד היא, והוי חולין בעזרה?

והוא — רבי יהודה — **מותיב לן** [משיב לנן]:

כיון שנמסרה התרומה של הכהנים לציבור — **כמי שהיא נדבת ציבור היא**, ולא נדבת יחיד. שהמסר תרומתו לציבור שוב הוי מעות הציבור, ושפיר אפשר להביא קרבנות ציבור מהן. (16)

כתיב "כל העובר על הפקודים מכן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה".

ונחלקו **רבי יהודה ורבי נחמיה** בפירושו של מקרא זה.

חד אמר: "כל העובר" היינו כל דעבר בימא [כל שעבר בים סוף] **"יתן"**. ואף הכהנים והלוים עברו בים סוף. ולכן הם בכלל מצות השקלים.

[ומה דכתיב "כל הפקודים", אף ששבט לוי לא נפקדו עם שבטי ישראל, פירושו, בין אותן שנמנו לבדן ובין אותן שנמנו עם ישראל].

וחרנא [האחר — השני] **אמר: "כל העובר"**

יהיה גם המקדיש.

ורק התחדש שיכול היחיד לנדב ולהקדיש בשביל הציבור וחשיב כאילו הציבור מקדישין. וזהו שאמרו בכמה מקומות בגמרא "דחיישין שמא לא ימסרם לציבור יפה יפה". והיינו שבקל יכול לטעות ולחשוב שהוא המקדיש, כמו ביחיד שמביא קרבן לחבירו.

16. החזון איש [מנחות סימן מב סעיף כד] כתב לבאר את ענין מסירת השקלים לציבור, שאין זה כקרבנות יחיד, שיכול אחד להקדיש קרבן בשביל שיתכפר בו חבירו ונמצא שהוא "המקדיש" וחברו הוא "המתכפר" [ודיניהם חלוקים לכמה דברים].

כי בקרבנות ציבור אי אפשר להפריד את "המקדיש" מ"המתכפר" היות וצריך שהציבור

— כל דעבר על פיקודייה "יתן". והיינו אותם שנפקדו יחד. להוציא כהנים ולויים שלא נמנו יחד עם ישראל.

מאן דאמר כל דעבר בימא יתן — מסייע לרבי יוחנן בן זכאי הסובר שכהנים ולויים שוקלים. כיון שאף הם עברו בים סוף.

ומאן דאמר כל דעבר על פיקודייה יתן — מסייע לבן בוכרי הסובר שכהנים אינם שוקלים, שהרי לא נפקדו בכלל ישראל.

הלכה ד מתניתין:

א. אע"פ שאמרו [במשנה הקודמת]: אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים על מצות השקלים. אבל, מכל מקום, אם שקלו — מקבלין מידן. ובלבד שימסרו לציבור לגמרי, כדאמרינן לעיל גבי הכהנים. (17)

ב. הנכרי והכותי ששקלו — אין מקבלים מהן. (18)

וכן אין מקבלים מידם קני זבין וקני זבות [תורים ובני יונה שמביאין זבין וזבות לקרבן אחר ספירת הנקיים, אחד לחטאת ואחד לעולה], וקני יולדות, שמביאה יולדת עניה לקרבנה אחר מלאות ימי טהרתה, וחטאות ואשמות.

ג. זה הכלל:

כל קרבן שנידר ונידב למזבח — שאפשר להביאו בנדבה, כעולות ושלמים, מקבלין מידם. דתניא: "איש איש" לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישאל.

וכל שאינו נידר ונידב למזבח, כחטאות ואשמות, וכל אלו שהוזכרו לעיל, אין מקבלין מידן, אפילו אם ראויין הם לבדק הבית.

18. הרמב"ן בספר המצוות [במצוות שהוסיף על הרמב"ם — לא תעשה ח] כתב, וזה לשונו: המצוה השמינית שנמנענו שלא נקבל שקלים מן הגויים, ולא נצרף אותם עמנו בקרבנות הציבור... והוא אמרו, יתברך, "ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם".

וצריך עיון, שברמב"ן מבואר שלקבל שקלים מיד נכרי הוא איסור לאו, הנלמד מהפסוק "מיד בן נכר", ואילו כאן מבואר שאין מקבלין מהם משום הפסוק שבספר עזרא?

וצריך לומר, שהרמב"ן מיירי בנכרי ששקל ולא מסר לציבור, וחשיב שקל הנכרי, ובזה הוא פסול לקרבן ואיכא לאו.

אך הכא, דקתני "אין מקבלין מידם" מיירי שמסרו לציבור, דומיא דנשים וקטנים שמקבלין

17. הקשה הקצות החושן [סימן רלה ד] מדוע קטן ששקל מקבלין ממנו [לדעת הרמב"ם דמיירי בקטן ממש פחות מבן י"ג שנה]? הא בעינן מסירה לציבור, וקטן אינו יכול להקנות מן התורה עד שיגדיל?

ותירץ, כיון שמדרבנן תיקנו שקטן שהגיע לעונת הפעוטות יכול להקנות שוב מהני הקנין דרבנן גם מדאורייתא. ועיין שם שהוכיח מכאן יסוד זה שקנין דרבנן מהני לדאורייתא.

ובשער המלך תירץ, שאמנם מן התורה אין הקטן יכול להקנות אך לא אכפת לן בזה, כיון ששקלו מתערב עם שאר שקלי הלשכה, ובטל ברוב. ורק מדרבנן מטבע לא בטל, כיון שחשוב הוא, ועל זה תיקנו רבנן שיהנו מסירה לציבור. ועיין עוד באבני מלואים [סימן כח ס"ק לג].

וכן מפורש על ידי עזרא, שאפילו נידר ונידב לבדק הבית אין מקבלין מהם.

שנאמר בעזרא בשעה שבנה את בנין המקדש, ורצו הגוים יושבי הארץ לסייע בידם ולהשתתף בבנין, שהשיב להם: "לא לכם ולנו לבנות בית בשותפות לאלוהינו. ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים".

הרי שאין מקבלין מהם נדבות לבדק הבית.

א-ת קלבון, הוא מעה קטנה ומועטת, שמוסיפין על מחצית השקל במקרים מסוימים, שיפורטו להלן.

ד. ואלו שחייבין בקלבון: ליום וישראלים, ונריים, ועבדים משוחררים.

אבל לא כהנים ונשים (19) **ועבדים, וקטנים** עד בני עשרים שנה.

כשם שאין ממשכנים אותם, כך לא חייבום בתוספת הקלבון.

וכן השוקל על ידי כהן, שנותן מחצית השקל עבור כהן, או על ידי [עבור] האשה, או על ידי עבד, או על יד קטן — פטור מקלבון.

כיון שכהן אשה ועבד וקטן פטורים מן הקלבון, הרי אף כשתרומתם באה על ידי

אדם שמחויב בקלבון, פטור השוקל, מאחר וניתנו עבור אלו הפטורים.

ועתה מפרשת המשנה מהו האופן שצריך להוסיף בו קלבון:

אם שקל אדם שקל שלם על ידו עבורו ועל ידי ועבור חברו. ששקל מחצית השקל עבורו, ומחצית השקל עבור חברו — **חייב בקלבון אחד**.

לפי שכל יחיד ויחיד, כשמביא את מחצית השקל היה מביאו ב"הכרעה", שהיה מוסיף על משקלו תוספת מועטת, שמא הוא חסר קצת.

ואם נתנו שנים ביחד שקל שלם, היו מוסיפים לו רק "הכרעה" אחת בלבד.

והרי אילו היו מביאים כל אחד בפני עצמו מחצית השקל, היו מוסיפים שתי "הכרעות".

הלכך, אמרו חכמים, שיש לו לשוקל שקל שלם עבורו ועבור חברו להוסיף "קלבון", מעה קטנה, על שקלו, כדי שלא יפסיד ההקדש את ה"הכרעה" השניה [רש"י מנחות קח א].

ורבי מאיר אומר: צריך הוא להוסיף שני קולבנות.

ובשיירי קרבן כתב ליישב דעת ההגהות מרדכי, שהגמרא כאן עומדת על סתירת המשניות גבי קטן אי תובעין אותו לשקול או לא.

וסתירה זו קיימת גם גבי נשים, כי במשנה לעיל קתני שאין תובעין שקלים מנשים ואילו במשנתנו אמרין דאין ממשכנין את הנשים. הא לתבוע תובעין. ובהכרח, דמשנה אחת כתבה דין

מהם, וככהאי גוונא הוי שקל של ציבור. ורק יש דין שאין מקבלין מהם סיוע למקדש מחמת הפסוק של עזרא.

19. במגן אברהם [סימן תרצד סעיף קטן ג] כתב: נשים פטורות ממחצית השקל. והביא מהגהות מרדכי שכתב דנשים חייבות במחצית השקל. ותמה עליו: מגליה הא?